

Miquel de Moragas i Miquel Botella, Editors

1992

Barcelona: l'herència dels Jocs

2002

*Centre d'Estudis Olímpics – UAB
Ajuntament de Barcelona
Editorial Planeta*

Els continguts d'aquest llibre no podran ser reproduïts,
ni totalment ni parcialment, sense el previ consentiment
per escrit dels editors.

© Dels articles: els seus autors
© De l'edició:
Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport - UAB
Editorial Planeta, S. A.
Ajuntament de Barcelona

Editors: Miquel de Moragas i Miquel Botella
Coordinació editorial: Anna Belén Moreno i Miquel Gómez
Traducció i correcció: Oriol Gibert

Disseny de la coberta: Josep M.ª Trias (Quod)

Edició especial 10è aniversari dels Jocs Olímpics
Barcelona 1992: juliol 2002

Dipòsit legal: B-35932-02
Preimpresió: Víctor Igual, S. L.
Impressió i enquadernació: Imatge de l'Ajuntament
de Barcelona i Reprodisseny
Imprès a Espanya - Printed in Spain

Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport
Universitat Autònoma de Barcelona
Edifici N. 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
blues.uab.es/olympic.studies

Imatge i Producció Editorial
Ajuntament de Barcelona
www.bcn.es/publicacions

Miquel de Moragas
i Miquel Botella, Editors
***Barcelona: l'herència
dels Jocs (1992-2002)***

El llegat esportiu dels Jocs

L'ús de les instal·lacions olímpiques

Xavier Segura, Àndor Serra, Ramon Pallejà 183

L'esport i la pràctica de l'activitat física a la ciutat de Barcelona després de 1992

Albert Batlle, Martí Niubò 197

L'alt rendiment esportiu

Josep Escoda 219

Els Jocs Paralímpics Barcelona'92

Els Jocs Paralímpics i la integració social

Fernand Landry 227

Els impactes econòmics i socials

Anàlisi de l'impacte econòmic dels Jocs Olímpics de Barcelona, 1986-2004

Ferran Brunet 245

Turisme: els impactes dels Jocs i de la seva imatge sobre el turisme

Pere Duran 275

Els Jocs de la ciutat

Lluís Millet 295

La Vila Olímpica, deu anys després

Jordi Carbonell 309

Les claus de l'èxit, deu anys després: la tecnologia en els Jocs Olímpics

Ferran Pastor 321

Recerca, documentació i bibliografia sobre Barcelona'92

Berta Cerezuela 343

Índex

Preàmbul

- Joan Antoni Samaranch, Pasqual Maragall i Josep Miquel Abad
conversen deu anys després sobre el llegat del Jocs de 1992 5

Introducció

- Barcelona'92 en perspectiva
Miquel de Moragas / Miquel Botella 19

El model dels Jocs

- Josep Miquel Abad valora els Jocs
Entrevista amb els editors 25
- Les claus de l'èxit dels Jocs
Miquel Botella 37
- El model organitzatiu dels Jocs després de Barcelona'92
Gilbert Felli 65
- Barcelona'92 i la seva influència internacional
Enric Truñó 77
- Els jocs polítics: actors i estratègies entorn dels Jocs Olímpics
de Barcelona 1992
Joan Botella 105
- Comunicació a Barcelona'92: l'herència dels símbols
Miquel de Moragas 119
- Voluntaris'92. Deu anys després
Andreu Clapés 145
- El Fòrum Universal de les Cultures, la darrera herència dels Jocs
Miquel Botella 165

L'alt rendiment esportiu

Josep Escoda

Cap de Ciències de l'Esport - R+D. Centre d'Alt Rendiment de Catalunya

És indiscutible que els Jocs de Barcelona'92 i el seu entorn van tenir un efecte clar al voltant de l'alta competició esportiva, l'entrenament, les infraestructures i els serveis destinats a l'alta competició.

Aquests efectes es podrien emmarcar en quatre factors:

- Les infraestructures al voltant de l'esport d'alta competició.
- Els mètodes i la tecnologia emprada per a la preparació dels esportistes i el desenvolupament de les competicions.
- Els serveis especialitzats nascuts davant la necessitat d'un entrenament més acurat i una formació més completa.
- Els resultats pròpiament dits.

Aquests factors no es poden desmarcar del seu entorn social, econòmic i humà que, al cap i a la fi, acaba definint el camí i les prioritats de qui té la responsabilitat política, l'estat de la salut econòmica del país i el valor diferencial de les persones que sempre trobarem darrere un bon resultat esportiu.

L'efecte postolímpic és conegut, en canvi, per una davallada de tots els elements que van fer possible l'èxit. L'entusiasme d'una nominació, la voluntat política de quedar bé davant del món, com a país i com a ciutat, i la sinergia econòmica de la mateixa organització, en el nostre cas van tancar com un núvol la crisi mundial que hi havia els anys 1991 i 1992. Aquest fet feia preveure un efecte postolímpic molt més marcat, amb la incertesa de no saber què passaria.

L'esport, i més concretament el d'alta competició, té una presència vital entre nosaltres, fonamentalment per la pressió dels mitjants de comunicació. Aquest fet acostuma a ser mostra del bon estat de salut social i econòmica d'un país, però en d'altres casos és el revulsiu per sortir d'una crisi i donar-se a conèixer a través d'un esportista on un equip destacat que aixeca l'ànim de la gent d'un país.

En aquest article ens voldríem apropar, des de la prespectiva de l'experiència personal, al Centre d'Alt Rendiment de Sant Cugat, a la situació en què es troben els factors esmentats més amunt, després de deu anys plens de compromís i feina, però també de satisfacció i reconeixement per la tasca ben feta.

Infraestructures per a l'alt rendiment

L'organització d'uns Jocs comporta la dotació de noves instal·lacions a la ciutat amfitriona i, per sinergia, també a les seves rodalies i al mateix país. Però el repte per a la ciutat i el país consisteix a assegurar que aquestes infraestructures segueixin donant un servei al propòsit per al qual es van crear: la promoció i el desenvolupament de l'esport de competició.

En aquest sentit, a Barcelona tenim instal·lacions amb un nivell d'infrautilització respecte a l'esport per al qual van ser dissenyades, si bé se'ls han donat aplicacions per a altres demandes socials i culturals (això passa, per exemple, amb l'Estadi Olímpic o el Palau Sant Jordi). D'altra banda, altres instal·lacions, com el Canal Olímpic de Castelldefels, el Parc del Segre de la Seu d'Urgell o el mateix Centre d'Alt Rendiment Esportiu de Sant Cugat, han buscat en la seva especialització incrementar-ne l'ús i augmentar el retorn cap al seu propòsit esportiu.

El CAR de Sant Cugat és una empresa pública de la Generalitat de Catalunya amb conveni amb el Consejo Superior de Deportes. Es tracta d'una infraestructura esportiva d'alt nivell que, per bé que incompresa en els seus inicis, s'ha convertit en un punt de referència obligada per entendre la demanda cada cop més especialitzada de les federacions esportives d'àmbit català, estatal i internacional.

El CAR, malgrat tot, també va patir l'efecte postolímpic amb la incertesa del seu destí i, per combatre-ho, va apostar per una projecció internacional i per l'especialització dels seus serveis cap a l'alt rendiment.

Deu anys és un temps relatiu per a una infraestructura esportiva especialitzada. D'una banda, l'experiència i la millora del coneixement poden millorar la qualitat del seus serveis; de l'altra, l'ús intensiu propi de l'activitat de l'esport d'alt nivell envelleix l'equipament i el material molt més ràpidament. I això requereix una atenció especial al seu manteniment per poder continuar donant el servei per al qual es va dissenyar.

Avui, aquesta infraestructura està sent utilitzada cada cop per més i nous esports i esportistes, tant en règim permanent com de concentració.

El CAR disposa d'una estructura de serveis a l'atenció de l'esportista que inclou, actualment, una residència amb 325 places, serveis de restauració per atendre la pensió completa, instal·lacions esportives especialitzades per a més de 25 disciplines, un institut d'ensenyament secundari que ofereix l'ESO i el Batxillerat (que es poden combinar amb l'entrenament d'alta competició amb fins a 3 i 4 sessions diàries), així com mòduls de formació de grau mitjà i superior orientats a l'activitat física.

El CAR posa a disposició dels esportistes serveis mèdics especialitzats per a l'atenció primària, amb un enllaç directe amb el Consorci Hospitalari de Terrassa, d'on rep l'atenció coordinada d'altres especialistes i laboratoris.

Aquests serveis s'han fet realitat gràcies a la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, a través dels departaments d'Ensenyament, d'una banda, i de Sanitat, de l'altra.

Així mateix, els entrenadors i els esportistes tenen a la seva disposició un molt competent equip humà d'especialistes en Ciències Aplicades a l'Esport, que des de la perspectiva de la fisiologia, la nutrició, la biomecànica, la psicologia i la planificació de l'entrenament, ajuden a comprendre millor el perquè del seu treball diari i la competició.

Mètodes i tecnologia en l'entrenament

Un dels valors més importants per a la millora del rendiment ha estat la possibilitat d'aplicar mètodes estables al llarg del temps, en els quals es puguin garantir uns mitjans i una sistemàtica de treball. Aquestes condicions van indefectiblement unides a un personal tècnic qualificat que garanteixi l'aplicació dels mètodes, en un context en què cal garantir la preparació integral de l'esportista, tot cuidant-ne la formació esportiva, acadèmica i humana.

El salt tecnològic, i més concretament el boom d'Internet a partir de 1996, ha permès, en els esports més professionalitzats, que els tècnics més inquiets i els científics de qualsevol branca puguin accedir molt més ràpidament a informació rellevant. Això els ha permès accelerar la presa de decisions, accedir i incorporar nous coneixements que d'altra manera haguessin trigat anys a obtenir i adoptar nous mètodes i tecnologies que ja són productes comercialitzats.

Un dels canvis més rellevants i aparentment més visibles és l'evolució i la millora de l'equipament i dels materials utilitzats. Les empreses multinacionals que són darrere del mercat de l'esport i que tenen com a referent l'alta competició han incorporat nous i avançats materials al calçat, la roba, els paviments, les perxes en atletisme, els esquís en esports d'hivern, les pilotes i un llarg etcètera.

En l'àmbit de l'entrenament s'està començant a generalitzar l'ús de dispositius personals per complementar el treball o ajudar a identificar el propi estat de forma o recuperació física: pulsòmetres per al seguiment acurat de la freqüència cardíaca en esports de resistència, dispositius personals d'electroestimulació per complementar un treball de força o bé ajudar a la recuperació d'una lesió, etc. Tot i això, l'avenç és lent i progressiu però, ni de bon tros, el que ens haguéssim imaginat l'any 1992. D'altra banda, molts d'aquests dispositius requereixen l'assessorament de professionals especialitzats per fer-ne un ús adequat i, el més important, fer una interpretació adequada dels coneixements que incorporen.

Malauradament, la carrera més llarga la segueixen tenint els ajuts il·legals amb substàncies no permeses, que sempre troben adeptes per incorporar els últims avenços en recerca i que, necessàriament, ha de passar per una tasca decidida de formació i presa de consciència dels seus efectes en totes les generacions i, especialment, les més joves. El CAR, en aquest sentit, té una posició ferma amb accions formatives específiques i de debat entre els seus professionals, impulsades per la mateixa direcció del centre.

A més, el CAR, seguint la seva vocació internacional, per tal d'incorporar nous coneixements en els mètodes de treball i rendibilitzar la seva infraestructura, desenvolupa projectes de recerca en contacte amb institucions internacionals i empreses multinacionals, com ara l'Agència Euro-

pea de l'Espai, la IAAF, la Federació Internacional d'Atletisme, la Federació Internacional de Tennis de Taula, Danone, Kellogg's, Boheringer-Ingelheim o Nestle Waters, entre d'altres.

Els serveis especialitzats

Un dels factors que més ha evolucionat en el nostre entorn els darrers deu anys ha estat el dels serveis especialitzats que faciliten a l'esportista l'assoliment dels objectius en un entorn integrat. El CAR concep aquests serveis dins de la seva filosofia com a suport integral de l'esportista.

L'esportista ha d'atendre, en els diferents àmbits de la seva formació, demandes molt diverses: a nivell físic, acadèmic, tècnic, psicològic i humà. El CAR, igual que molts altres centres d'arreu del món, posa cada cop més a disposició de l'esportista professional especialistes que vetllin per aquestes necessitats i l'ajudin a progressar.

Fer que això sigui possible no és un fet trivial. L'actuació d'un equip multidisciplinari a nivell mèdic i científic, un seguiment acadèmic adaptat i una tutoria permanent són elements clau perquè l'esportista tingui en tot moment un suport en la dura tasca diària de l'entrenament intens i els seus objectius de la competició.

Aquests serveis especialitzats han d'anar acompanyats d'una formació de qualitat per part dels entrenadors, que han de ser el vehicle més adequat per arribar a l'esportista. En aquest sentit, encara queda un llarg camí per recórrer per part de federacions i organismes gestors de l'esport.

D'altra banda, el CAR, per encàrrec del Programa de Solidaritat Olímpica del CIO, porta a terme de manera coordinada amb l'INEFC una acció formativa en Ciències de l'Esport per a tècnics procedents de països sud-americans i d'altres llocs de parla hispana, en períodes de tres mesos intensos i en règim d'estada permanent al CAR. Aquests tècnics poden gaudir, gràcies a l'ajut de Solidaritat Olímpica, d'una docència per part d'especialistes amb experiència aplicada a l'entrenament de competició que després podran portar al seus països d'origen per a una millor preparació del seus esportistes.

Els resultats

Els resultats es poden valorar des de dos vessants ben diferenciats: segons el valor esportiu i segons els valors humans.

Quant al primer (i entenent per valor esportiu les medalles d'or, plata i bronze, que són un indicador dels objectius assolits per un país en uns Jocs Olímpics), el balanç per a Espanya des de Los Angeles fins a Sidney és el següent:

Jocs Olímpics	Posició	Or	Plata	Bronze	Total
Los Angeles'84	20	1	2	2	5
Seül'88	20	1	1	2	4
Barcelona'92	6	13	7	2	22
Atlanta'96	13	5	6	6	17
Sidney'00	25	3	3	5	11

Veient aquesta taula, cal apreciar el salt qualitatiu de Barcelona'92, si bé la davallada següent sembla indicar una falta de consolidació. Cal observar, també, la diferència en la posició obtinguda a Sidney en relació amb els anys vuitanta i noranta, on, amb un volum de medalles superior, les posicions són més endarrerides. L'increment de la quantitat de països participants al Jocs Olímpics i la qualitat del seu treball fan cada dia més difícil l'opció de la medalla, el valor olímpic més preuat.

Barcelona'92, i no és una excepció, porta al país amfitrió una gran mobilització social, que és un dels factors de motivació que fa que els esportistes locals esgarrapin els resultats que en altres condicions no assolirien.

Si bé el balanç de Sidney no és gaire encoratjador, val a dir que el nombre de quarts llocs va ser molt ampli. El CAR va aportar dues de les medalles amb esportistes permanents; 9 medallistes més van utilitzar el CAR per a la seva preparació o seguiment mèdic i científic.

Les marques segueixen evolucionant de forma constant, però cada cop les diferències són més petites. No coneixem els límits de la naturalesa però cal evitar caure en obsessions absurdes pels rècords.

En relació amb els valors humans, el CIO sempre els ha volgut destacar en tots els Jocs Olímpics. En els darrers, l'èmfasi sobre la humanitat dels campions va tenir un paper determinant en la figura de Cathy Freeman, indígena i guanyadora dels 400 metres llisos; amb ella, l'estadi va vibrar, el públic hi va connectar emotivament.

El CAR, en aquest sentit, posa èmfasi en la qualitat humana. Val a dir que, afortunadament, les darreres generacions estan aportant elements positius en aquesta direcció: més responsabilitat, més claredat d'objectius.

Al cap i la fi, veure guanyar els esportistes amb la seva lluita personal és sempre estimulant. I si sabem veure, a més de l'atleta, la persona, la dimensió humana aportada és fruit d'una nova herència.

